

ประเพณีกินผัก

ราชนัน กาญจนะวณิช

*****

การทำพิธีบนบานศาลกล่าว คือขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย และเมื่อสำเร็จแล้วจะประกอบพิธีตอบแทนหรือเซ่นไหว้ เป็นพิธีที่มนุษย์ปฏิบัติกันอยู่เกือบทั่วทุกแห่ง และเกือบทุกชาติภาษา เมื่อผมมาอยู่ภูเก็ตก็รู้สึกประทับใจในความพร้อมเพรียงของชาวภูเก็ตที่ได้ร่วมทำพิธี โเจ้ยะฉายโย หรือเข้าร่วมประเพณีกินผักกันอย่างแพร่หลาย โดยมีศาลเจ้าต่างๆ เป็นศูนย์รักษาวัฒนธรรมนี้ไว้ พิธีเจ้ยะฉายโยนี้จะจัดให้มีขึ้นใน 9 วันแรกของเดือน 9 ในปีปฏิทินจันทรคติของจีน ผู้ที่เข้าร่วมพิธีถือศีลกินเจนี้ จะต้องยึดมั่นในข้อปฏิบัติ 9 ข้อ คือ:-

- 1.ย บุคคลที่อยู่ในระหว่างไว้วางใจ ห้ามเข้าร่วมพิธีกินผัก
- 2.ย บุคคลที่อยู่ในระหว่างตั้งครุฑฯ เข้าร่วมพิธีกินผักได้ แต่จะไปไหว้พระที่ศาลเจ้าหรือไปดูการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในขณะที่พระเข้าทรงที่ศาลเจ้าไม่ได้
- 3.ย บุคคลที่มีประจำเดือน เข้าร่วมพิธีกินผักได้ แต่จะไปไหว้พระที่ศาลเจ้าหรือไปดูการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในขณะที่พระเข้าทรงที่ศาลเจ้าไม่ได้
- 4.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผักฯ ห้ามร่วมประเวณีโดยเด็ดขาด
- 5.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผัก ห้ามดื่มสุราและของมีเมาโดยเด็ดขาด
- 6.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผัก ห้ามรับประทานอาหารคาวโดยเด็ดขาด
- 7.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผัก ต้องชำระร่างกายให้สะอาดก่อนเข้าพิธีและรักษาความสะอาดของร่างกายอยู่เสมอ
- 8.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผัก ต้องประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และใจ
- 9.ย บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกินผัก จะต้องใช้เครื่องแต่งกายสีขาวในพิธีต่างๆ ที่ศาลเจ้า

ย

ผู้ที่เข้าร่วมพิธีเจ้ยะฉายโยที่เคร่งครัด จะเน้นถึงความสำคัญของการปฏิบัติทั้งกายวาจา และใจ แม้แต่อาหารที่ทำเป็นรูปสัตว์หรือมีลักษณะคล้ายเนื้อสัตว์ ก็จะละเว้น

คุณไชยยุทธ ปิ่นประดับ ได้ค้นคว้าเขียนไว้ว่า ชาวทะเลใต้หรือพื้นประเพณีโบราณของจีน ขึ้นเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้วหลังจากที่เกิดโรคระบาดขึ้น และคนะนักแสดงจึงได้ระลึกว่าชาวจีนที่ทะเลใต้ประกอบพิธีเจ้ยะฉายโยมานาน จึงได้รื้อฟื้นขึ้นมา จนโรคระบาดได้เบาบางลงและหายไปเป็นที่สุด เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อรื้อฟื้นพิธีนี้ขึ้นนั้น ชาวทะเลใต้ขาดอุปกรณ์สำคัญในการประกอบพิธีบางอย่างรวมทั้งผงรูป บทสวดมนต์ คัมภีร์ และตำราซึ่งต้องส่งมาจากประเทศจีนโดยเรือใบมาถึงอ่าวทุ่งคาที่บางเหนียวในวันที่เจ็ดของพิธีในปีหนึ่งซึ่งต่อมา ก็มักจะมีการแห่พระกั๋วอ่องต่อต่อ (พระราชาธิราชเก่าพระองค์) ไปเซี่ยโหย้ที่สะพานหินเป็นประจำ

ปัจจุบันนี้ ประเพณีกินผักของชาวภูเก็ตได้ขยายกว้างขึ้น จนเป็นจุดเด่นอีกจุดหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวภูเก็ตในช่วงปลายฤดูฝน โดยเฉพาะพิธีลุยไฟที่จัดขึ้นตามศาลเจ้าต่างๆ

ความจริงพิธีลุยไฟนี้ ก็มีอยู่ทั่วไป เริ่มตั้งแต่ครั้งโบราณในประเทศกรีก อินเดีย และจีน ในปัจจุบันยังคงปฏิบัติกันอยู่ในอินเดีย มาเลเซีย ญี่ปุ่น จีน เกาหลี เกาหลีใต้ และไซไซแลนด์ นิวซีแลนด์ เม็กซิโก บัลแกเรีย สเปนและไทย

ประเพณีลอยกระทงนั้นไม่ใช่ประเพณีดั้งเดิมของชาวภูเก็ต แต่เกิดแพร่หลายขึ้นเพราะการแนะนำส่งเสริมของทางราชการ ภูเก็ตไม่มีแม่น้ำที่สำคัญ ประชาชนจึงได้มีความผูกพันกับความสำคัญของสายน้ำ แต่อย่างไรก็ดี

ชาวเลที่อาศัยอยู่ที่เกาะภูเก็ตก็มีพิธีลอยเรือส่งเครื่องบรรณาการที่พวกเขาอดพ้นจากภัยทางทะเลทุกปี เมื่อผมมาอยู่ในจังหวัดภูเก็ตแรก ๆ ที่บริษัท ทุ่งคาฮาเบอร์ ใช้คนงานชาวเลจากเกาะสิเหร่เป็นส่วนใหญ่ เมื่อสิ้นฤดูมรสุมจะมีพิธีลอยเรือ และคนงานชาวเลมักจะมาขอรูปถ่ายผู้จัดการเหมือนชาวต่างประเทศไปใช้ในพิธีลอยเรือ ฝรั่งเข้าใจว่าชาวเลต้องการส่งตัวแทนบาปกรรมออกทะเลไปให้พ้น

การบนบานศาลกล่าวพระพรหม หน้าโรงแรมเอราวัณที่กรุงเทพฯ ที่เกิดจากช่างก่อสร้างโรงแรกที่บนบานให้พ้นจากอุบัติเหตุ ก็ได้กลายมาเป็นพิธีประจำวันที่มีคนมุ่งดูอยู่ทุกวัน เพราะคงจะมีคนถูกหอยหรือหอยเจ็บไข้ต้องมาแก้บนจัดละครรำอยู่เสมอ ๆ

ที่ประเทศเยอรมันนี่ มีเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่งในแคว้นบาวาเรียตื่นเทือกเขาแอลป์ ชื่อเมืองโอเบอร์เมอร์เกา (OBERAMMERGAU) ซึ่งมีชื่อเสียงไปทั่วโลกจากพิธีบนบานดังกล่าว พิธีแก่นบนของเมืองนี้ เป็นการแสดงละครทางศาสนาเรียกว่า PASSION PLAY ซึ่งเริ่มแสดงครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1634 หรือ พ.ศ.2177 ตรงกับในสมัยพระเจ้าปราสาททองของกรุงศรีอยุธยา ก่อนหน้านั้นได้เกิดกาฬโรคระบาดทั่วยุโรป ชาวเมืองโอเบอร์เมอร์เกาได้บนบานขอให้พ้นจากโรคระบาด และกินนว่าเป็นโชคดีของชาวเมืองที่กาฬโรคได้หยุดยั้งก่อนถึงดินเขาแอลป์ ชาวเมืองโอเบอร์เมอร์เกาจึงต้องจัดแสดงละครศาสนาแก่นบนดังกล่าวด้วยความยึดมั่นในสัญญาบนบานที่ทำไว้ ชาวเมืองโอเบอร์เมอร์เกาได้ถือเป็นประจำจนทุกปีนับตั้งแต่ ค.ศ. 1680 จะมียกเว้นก็แต่ปี ค.ศ. 1940 ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี ค.ศ. 1984 ได้มีการจัดแสดงละครศาสนาพิเศษเป็นการฉลองครบ 350 ปีขึ้น เท่ากับทดแทนที่ไต่ลงไปในปี ค.ศ. 1940 การจัดแสดงละครประเพณีครั้งต่อไปจะมีขึ้นในปี ค.ศ. 2000

การแสดงละครศาสนาที่มี 16 ฉาก ใช้เวลาแสดง 5 ชั่วโมงครึ่ง เป็นการแสดงประวัติช่วงสุดท้ายของพระเยซู เริ่มจากการร่วมส้อมือค่ำครั้งสุดท้ายกับสาวก 12 คน จนถึงการลากไม้กางเขน การตรึงกางเขน และการคืนชีวิตในที่สุด การแสดงละครแบบนี้จัดให้มีขึ้นทุกวันจากปลายเดือนพฤษภาคม ถึงปลายเดือนกันยายน ในสถานที่ที่เข้จัดขึ้นกลางแจ้งโดยมีเทือกเขาแอลป์เป็นฉากหลัง การจัด PASSION PLAY ครั้งหนึ่ง ๆ จะดึงดูดผู้คนมาดูนับล้านคนในช่วง 4 เดือนของการแสดง ฉะนั้นถ้าผู้ใดมีความประสงค์จะไปชมเมืองเล็ก ๆ ที่สวยงามนี้ ก็จะต้องไม่ไปในช่วงที่มีการแสดงละครแบบนี้ทุกสิบปี เพราะถ้าไปตรงกับการแสดงละคร ก็จะต้องเผชิญปัญหาการติดเหมือนในกรุงเทพฯ เพราะคนกรุงเทพฯ มักจะบนบานว่า โอ เจ้าประคุณ ขอให้เงินซื้อรถเถิด รถมันจะติดกันทุกวันก็ไม่เป็นไร